

واکاوی مفهوم حکمروایی خوب در کلانشهر اهواز

محمد ابراهیم عفیفی، دانشیار گروه جغرافیا، واحد لارستان، دانشگاه آزاد اسلامی، لارستان، ایران

(نویسنده مسئول)

afifi.ebrahim6353@iau.ac.ir

بیژن مسجدی گماری، دانشجوی دکتری گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد لارستان، دانشگاه آزاد

اسلامی، لارستان، ایران

bmg91@iau.ac.ir

علی و خشوری، استادیار گروه جغرافیا، واحد لارستان، دانشگاه آزاد اسلامی، لارستان، ایران

ali-vakhshoori2007@iau.ac.ir

چاپ: ۱۴۰۴/۱۰/۱۷

پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۱۷

دریافت: ۱۴۰۳/۹/۶

چکیده

در سیستم مدیریت شهری نوین برای رفع مشکلات و چالش‌های در زندگی شهری، الگوهای متعددی ارائه شده است. یکی از این الگوها که مدل غالب در مدیریت شهری محسوب می‌شود، الگوی حکمروایی شهری است. حکمروایی خوب شهری از جمله اثربخش‌ترین و پایدارترین رویکردهای مدیریت شهری محسوب شده که مبتنی بر توسعه‌ای مردم‌سالارانه است. این رویکرد بر مفاهیمی مانند شفافیت، پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری، پذیرا و پاسخده بودن، عدالت، مشارکت، اثربخشی و کارایی استوار است که این مفاهیم به عنوان شاخص‌های حکمروایی خوب شهری شناخته می‌شوند. در این مقاله تلاش شده است تا به واکاوی مفهوم حکمروایی خوب در کلانشهر اهواز پرداخته شود. روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی، مبتنی بر گردآوری داده‌های میدانی و ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه است. در پژوهش حاضر روایی پرسشنامه تأیید و سپس پایایی آن با ضریب کرونباخ بیشتر از ۰/۷۰. تأیید شد. جامعه آماری تحقیق، کارشناسان است و بر اساس نمونه‌گیری مبتنی بر تکنیک گلوله‌برفی تعداد ۲۷ نفر انتخاب گردیدند. اطلاعات تحقیق با استفاده از آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنوف، تی تک‌نمونه‌ای و ویلکاکسون با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS تحلیل گردید. نتایج تحقیق نشان داد وضعیت حکمروایی خوب شهری در کلانشهر اهواز در وضعیت نامطلوبی قرار دارد.

واژگان کلیدی: کلانشهر، حکمروایی خوب، اهواز.

مقدمه

در طول تاریخ برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌گذاری، تغییر تمرکز از دولت به حکمروایی، به پذیرش نقش همه صاحبان منافع در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری منجر شد. این نوع تعامل، بر ایجاد فضاهایی برای گفت‌وگو، تبادل دانش، همکاری مشکل‌محور و استراتژی مشترک بین نخبگان سیاسی و اداری و افرادی تأکید دارد که تحت‌تأثیر نتایج حکومت قرار می‌گیرند. اگرچه امکان دارد این فضاها فراگیر و دموکراتیک نباشند، عرصه‌ای برای ایجاد ائتلاف و چانه‌زنی بین نخبگان مختلف از دولت، اقتصاد و جامعه مدنی به شمار می‌روند (عاقریان و همکاران، ۱۴۰۳: ۵۲).

مرور تجارب مدیریت شهری در جهان و مخصوصاً کشورهای توسعه‌یافته نشان می‌دهد که در دهه‌های اخیر سیستم مدیریتی از شکل مدرنیستی و پروژه‌محورانه و به عبارتی، حکومت شهری و اقتدارگرا به سمت درگیر ساختن مردم، بخش خصوصی و جامعه مدنی در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری یعنی همان حکمروایی شهری تغییر شکل داده است. همچنین، با رشد و توسعه روزافزون شهرنشینی در دهه‌های اخیر کشورمان، اتخاذ رویکردی جدید برای رفع مشکلات و چالش‌ها با عنوان حکمروایی خوب شهری ضرورت می‌یابد (خمجانی و همکاران، ۱۴۰۱: ۸۰). حرکت به سمت معیارهای حکمروایی خوب با هدف تضمین پایداری توسعه انسانی به عنوان یک الزام باید مورد توجه قرار گیرد (صمیمیان و همکاران، ۱۴۰۳: ۸۰). حکمروایی خوب شهری، روشی نوین برای مدیریت امور شهری است و نوعی تعامل بین دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی است (حاتمی‌نژاد و بهادری، ۱۴۰۳: ۷۱). در سال‌های اخیر حکمروایی خوب به عنوان یک رویکرد معرفی شده است که می‌تواند در مقام رویارویی با چالش‌های کنونی قرار گیرد (Chatwin & Arku, 2019: 374). این رویکرد بهبود امکانات شهری، ایجاد فرصت‌های شغلی، بهره‌وری از منابع طبیعی، افزایش کیفیت محیط‌زیست و بهبود مشکلات شهری را در پی دارد (ناظم‌رضوی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۰۸).

بدین ترتیب، در زمینه اهمیت دست‌یابی به حکمروایی خوب در فضای شهری می‌توان گفت که شرایط پیچیدگی جوامع شهری و به تبع آن، تعدد و تکثر کنشگران و نیروهای موثر در حیات شهری در مقیاس‌های گوناگون محلی، ملی و منطقه‌ای، همگرایی آنها در جهت رسیدن به عدالت فضایی را می‌توان مهمترین ضرورت حکمروایی شهری و جایگزینی آن به جای شیوه‌های قبلی مدیریتی دانست (دانش‌فر و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۱). شهر اهواز به عنوان پرجمعیت‌ترین شهر استان خوزستان، در سال‌های اخیر رشد شتابان و لجام‌گسیخته‌ای داشته و به علت داشتن رشد طبیعی جمعیت، مهاجرت‌پذیری، گسترش خدمات، عنوان مرکز استان، تغییرات اجتماعی، اقتصادی و ... تحولات جمعیتی و کالبدی زیادی به خود دیده است. از کل مساحت شهر حدود ۳۲ درصد به کاربری مسکونی اختصاص یافته است. نکته‌ای که در خصوص کاربری‌ها در شهر اهواز قابل توجه است، وجود ۷۱۷ هکتار اراضی خالی می‌باشد که به صورت یکسانی در سطح شهر پراکنده نشده است (پیری و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۲). از سویی، رشد کالبدی شهر اهواز و افزایش جمعیت شهر، سبب افزایش بافت‌های فرسوده و شکل بافت‌های حاشیه‌نشین شده است. همچنین، از مشکلات شهر اهواز می‌توان به آلودگی صنایع نفتی و فولاد، وجود زمین‌های بایر که سبب گسستگی کالبدی در شهر شده‌اند، عدم خدمات مناسب مانند فاضلاب حتی در محلات مرکزی شهر، افزایش مهاجران با سطح اقتصادی و اجتماعی پایین، مسئله گرد و غبار، دمای هوا، توپوگرافی یکنواخت، افزایش سطح آب‌های زیرزمینی،

ضعف حمل و نقل عمومی نام برد (ملکی و همکاران، ۱۳۹۷: ۳). به همین دلیل، تحقیق حاضر مفهوم حکمروایی خوب در کلانشهر اهواز را مورد واکاوی قرار داده است.

مبانی نظری و پیشینه

با گسترش شهرها و ایجاد کلان‌شهرها، نوع جدیدی از مشکلات در میان آن‌ها به وجود آمده است که می‌توان به نیاز به مدیریت پسماند، کمبود منابع، آلودگی هوا، نگرانی‌های سلامت انسان، ترافیک و فرسودگی زیرساخت‌ها اشاره کرد که ریشه در حکمرانی شهری دارند (سلیمی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۷). تا دهه ۱۹۸۰ فرض اولیه و غالب آن بود که حکومت‌ها دارای اقتدار و ظرفیت لازم برای اداره و حکومت هستند، یعنی توان صورت‌بندی و اجرای سیاست‌ها و تحقق اهداف توسعه را دارند. ظهور نهضت‌های اجتماعی گسترده، تکثیر اشکال جدید سازمان اجتماعی و تقاضا برای افزایش مشارکت سیاسی به نوعی دموکراتیک‌سازی گسترده در رژیم‌های اقتدارگرا در اواخر دهه ۱۹۹۰ و اوایل دهه ۱۹۸۰ انجامید و نوعی گذار از نقش ساختارهای رسمی و حکومت‌ها به عنوان محور تصمیم‌گیری به نقش جامعه مدنی در اعمال حقوق دموکراتیک و انجام وظایف روی داد. چالش‌های فراروی رویکرد سنتی بخش عمومی در حکومت شهری، اثراتی بر ابعاد مختلف حکمروایی و به نقش جامعه مدنی در اعمال حقوق دموکراتیک و انجام وظایف روی داد. چالش‌های فراروی رویکرد سنتی بخش عمومی در حکومت شهری، اثراتی بر ابعاد مختلف حکمروایی و مدیریت در دهه ۱۹۹۰ داشته است (محقق‌پور و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۷۵). مطالعات برنامه‌ریزی شهری معاصر ضرورت گذار از حکومت به حکمروایی را مطرح کرد (Bajracharya & Khan, 2020: 226). از میان اسناد موجود در زمینه ویژگی‌ها و شاخص‌های حکمروایی خوب شهری، سند انتشار یافته از سوی سازمان ملل می‌توان جامع‌ترین بیان در این زمینه دانست. در این بیان، ویژگی‌ها و شاخص‌های حکمروایی شهری بر ارزش‌های عام و جهان شمول استوار شده است. به نحوی که فارغ از تفاوت‌های سیاسی، فرهنگی و مکانی می‌توان آن‌ها را معیارها و شاخص‌های مطلوب حکمروایی خوب شهری دانست (پورعنقا و همکاران، ۱۴۰۳: ۹۳). حکمروایی خوب شهری ازجمله اثربخش‌ترین و پایدارترین رویکردهای مدیریت شهری محسوب شده که مبتنی بر توسعه‌ای مردم‌سالارانه است. این رویکرد بر مفاهیمی مانند شفافیت، پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری، پذیرا و پاسخده بودن، عدالت، مشارکت، اثربخشی و کارایی استوار است که این مفاهیم به عنوان شاخص‌های حکمروایی خوب شهری شناخته می‌شوند (نظری و همکاران، ۱۴۰۳: ۹۰). بعد از کنفرانس سازمان ملل متحد در نایروبی در سال ۲۰۰۲ بود که حکمروایی خوب شهری به عنوان یک استاندارد جهانی در سیاست شهری تبدیل شد. این مفهوم به عنوان یک استراتژی برای بهبود کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های شهری در کشورهای توسعه‌یافته و نیز در حال توسعه حمایت شد (زیاری و همکاران، ۱۴۰۳: ۵). حکمروایی طبق تعریف مرکز اسکان بشر سازمان ملل عبارت است از؛ مجموع روش‌های برنامه‌ریزی و مدیریت امور عمومی شهر از جانب افراد، نهادهای عمومی و نهادهای خصوصی و فرآیند مستمری است که از آن طریق منافع متضاد یا متعارض با هم همراه شده و به یک کنش همکاری روی آورده می‌شود (حاتمی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۷). تعریف ساده حکمروایی شهری کیفیت روابط میان حکومت و شهروندان است (Sheng, 2010: 134). در حال حاضر، این رویکرد به عنوان مؤثرترین، کم‌هزینه‌ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت شهر شناخته می‌شود.

هدفگذاری اصلی در حکمروایی خوب، حرکت و گذار از ساختارهای متمرکز و سلسله‌مراتبی به طرف رویکرد مشارکتی با سازمان‌های اجتماعی و بازیگران غیردولتی از جمله بخش خصوصی است (محمدی‌ده‌چشمه و حاجی‌پور، ۱۴۰۳: ۶۲). مطالعات مختلفی در ارتباط با موضوع این مقاله، انجام گرفته است که هر کدام از زاویه خاصی به آن پرداخته‌اند. در ادامه به خلاصه‌ای از چند نمونه مطالعات داخلی و خارجی، پرداخته می‌شود. فرانتزسکاکي^۱ (۲۰۲۲) به دنبال ایجاد مهارت برای حکمروایی شهری، در پژوهش خود نشان داده است شهرها آماده آزمایش رویکردهای جدید و مشارکت‌مبنا برای پیشبرد برنامه‌ریزی و عملکرد مدیریت شهری خود هستند و با ارائه شواهدی از ۱۱ شهر اروپایی، نشان داده شده است که مدیریت گذار، رویکردی برای حکمروایی شهری مشارکتی است. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد حکمروایی مشارکتی در توسعه پایدار شهرها تأثیرگذار است. کسر^۲ (۲۰۲۳) در مقاله خود با عنوان وابستگی متقابل و مکمل یک مفهوم چندبعدی از توسعه پایدار و رویکرد یکپارچه به حکمروایی شهری مورد مطالعه شهر زاگرب، نتیجه گرفت که برای رسیدن به هدف مذکور باید دید کل‌نگر نسبت به تمام عناصر حکمروایی شهری یکپارچه داشت. کوردسکو روزکا و همکاران^۳ (۲۰۲۳)، با بازنگری روند توسعه مسیر سیستم‌های حکومت محلی در دو شهر رومانی تیمیشورا و کلوژ ناپوکا^۴ نشان دادند نوآوری در حکمروایی شهری به تاب‌آوری اقتصادی منجر می‌شود و یک چارچوب ترکیبی بر اساس چهار بعد ویژگی‌های ساختاری، نقش‌ها، زمان بندی و منابع در فرایند نوآوری حکمروایی، مؤثر واقع می‌شود. فیروزی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان شناخت و ارزیابی تاثیر مولفه‌های حکمروایی شهری از منظر رویکرد مدیریت دانش مطالعه‌ای در کلان شهر تبریز به این یافته‌ها دست پیدا کرده‌اند که برمبنای تحلیل عاملی متغیرهای ۲۵ گانه پژوهش و بر مبنای متغیرهای بارگذاری شده، ۵ عامل توانمندسازی دانش مبنا با درصد واریانس ۱۶/۲۵، شفافیت دانش مبنا با درصد واریانس ۱۳/۹۱، خلاقیت دانش مبنا با درصد واریانس ۱۲/۲۹، یادگیری دانش مبنا با درصد واریانس ۱۳/۵۵ و نوآوری دانش مبنا با درصد واریانس ۱۴/۹ و مجموع واریانس تجمعی ۰/۷۱ به عنوان شاخص‌های اصلی حکمروایی شهری دانش بنیان در کلان شهر تبریز شناسایی شدند. قاسمی و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان واسنجی تاثیر حکمروایی خوب شهری بر بازآفرینی بافت فرسوده در مناطق شهری (مطالعه موردی: شهر رضا) به این یافته‌ها دست پیدا کرده‌اند که میانگین اکثر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری پایین‌تر از سطح متوسط طیف لیکرت (عدد ۳) است، لذا، می‌توان گفت، شهر رضا از لحاظ شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در سطح نامطلوب قرار دارد. حاتمی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان واکاوی مولفه‌های حکمروایی خوب شهری در ایجاد رضایتمندی سکونتی با رویکرد آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: شهر رشت) به این یافته‌ها دست پیدا کرده‌اند که مدیریت و برنامه‌ریزی یکپارچه شهری، مشارکت شهروندان و اجتماعات محلی، وجود زیرساخت‌ها و سازوکارهای لازم برای مداخله شهروندان و همکاری سازمان‌های مردم نهاد با شهرداری بیشترین ارزش سازگاری را بین عوامل کلیدی در بهبود وضعیت رضایتمندی سکونتی شهر رشت در چارچوب حکمروایی

- Frantzeskaki^۱- Keser^۲- Corodescu-Roșca et al^۳- Timișoara and Cluj Napoca Cities^۴

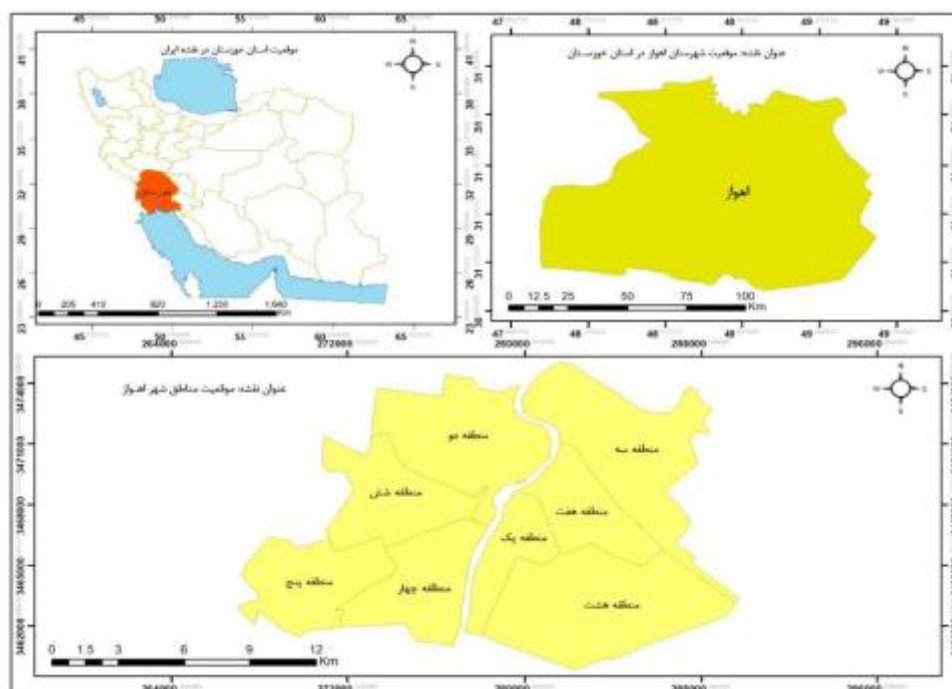
خوب شهری دارند. خاتم و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان بررسی وضعیت حکمروایی خوب شهری در کلانشهر تهران به این یافته‌ها دست پیدا کرده‌اند که مدیریت شهری در محدوده مورد مطالعه (چهارده منطقه تهران) با اصول حکمروایی خوب شهری منطبق نبوده و با توجه به شش شاخص مذکور از وضعیت مناسبی برخوردار نیست به صورتی که هرکدام از این شاخص‌های حکمروایی خوب شهری کمتر از مقدار متوسط میانگین رتبه هاست. درودی و همکاران (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان تبیین نقش و جایگاه حکمروایی شهری در فرایند مداخله در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری (نمونه مورد مطالعه: شهر مشهد) به این یافته‌ها دست پیدا کرده‌اند که در بررسی دوره سی ساله (۱۳۷۰-۱۴۰۰) دو رویکرد متفاوت و متمایز تشخیص دادنی است. عاقریان و همکاران (۱۴۰۳) در مقاله‌ای با عنوان ارائه الگویی برای حکمروایی شهری مبتنی بر مشارکت شهروندان به این یافته‌ها دست پیدا کرده‌اند که تمامی مضمون‌ها، توانسته‌اند اجماع پانل متخصصان را کسب کنند.

روش تحقیق

مقاله حاضر از نظر هدف کاربردی و با استفاده از شیوه توصیفی-تحلیلی انجام شده است. برای گردآوری داده‌ها از مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. داده‌های تحقیق، حاصل مطالعه پیمایشی در کلانشهر اهواز و ابزار اصلی آن پرسشنامه است که کارشناسان و خبرگان روایی آن را تأیید کردند. پایایی پژوهش نیز با ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد که برای بخش‌های مختلف پرسشنامه مقدار بیش از ۰/۷۰ به دست آمد. جامعه آماری تحقیق، کارشناسان است. بنابراین، در این مقاله، با استفاده از مطالعات اسنادی، شاخص‌های حکمروایی خوب شهری (مورد تأیید سازمان ملل متحد و بانک جهانی) از قبیل، مشارکت، اثربخشی و کارایی، ثبات سیاسی و مبارزه با فساد، دسترسی به اطلاعات، قانون‌مندی و عدالت اجتماعی؛ بر اساس نمونه‌گیری مبتنی بر تکنیک گلوله‌برفی در اختیار ۲۷ نفر از کارشناسان قرار گرفت. داده‌ها و اطلاعات با استفاده از آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنوف، تی تک‌نمونه‌ای، ویلکاکسون، با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS تحلیل شده است.

محدوده مورد مطالعه

شهر اهواز به عنوان یکی از شهرهای بزرگ ایران و مرکز شهرستان اهواز و استان خوزستان از نظر جغرافیایی در ۳۱ درجه و ۲۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۴۰ دقیقه طول شرقی قرار گرفته است. این شهر با مساحت ۲۲۰ کیلومترمربع دومین شهر وسیع ایران پس از تهران می‌باشد (پیری و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۱). جمعیت این شهر طبق سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ حدود ۱۱۸۴۷۸۸ نفر بوده است که به عنوان هشتمین شهر پرجمعیت ایران به شمار می‌آید (سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵).

شکل ۱: موقعیت محدوده مورد مطالعه

بحث اصلی

بر اساس یافته‌های حاصله از جدول ۱، میزان کشف‌شدگی و چولگی برخی از شاخص‌های پژوهش در بازه عددی (± 1) قرار دارد. این نتایج بیانگر تقارن نما و میانگین و همچنین توزیع نرمال داده‌ها از لحاظ توصیفی است. میزان چولگی در متغیر حکمروایی خوب شهری برابر $0/034$ بود. همچنین میزان کشف‌شدگی آن برابر $0/23$ حاصل شد. برای شاخص‌های پژوهش نیز میزان چولگی در بازه عددی $0/1$ الی $0/62$ بود که بیانگر تقارن نما و میانگین بود. در این زمینه میزان کشف‌شدگی نیز در بازه عددی $0/06$ الی $0/88$ بود که مشخص‌کننده افراستگی داده‌ها است. میزان معناداری آزمون کلوموگروف-اسمرینوف در خصوص شاخص‌های مشارکت (برابر: $0/2$)، اثربخشی و کارایی (برابر: $0/118$)، دسترسی به اطلاعات (برابر: $0/2$)، قانونمندی (برابر: $0/131$)، عدالت اجتماعی (برابر: $0/12$) و همچنین، مفهوم حکمروایی شهری (برابر: $0/2$) به دست آمد. بالاتر بودن سطوح معناداری بیشتر از $0/05$ بیانگر نرمال بودن شاخص‌های پژوهش است. بر اساس این آزمون، شاخص ثبات سیاسی و مبارزه با فساد دارای سطح معناداری $0/000$ بود که این شاخص نرمال نبود. بنابراین بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون‌های فوق برای شاخص‌های نرمال از آزمون‌های پارامتریک و برای شاخص ثبات سیاسی و مبارزه با فساد در مبحث ارزیابی وضعیت آن، از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده خواهد شد.

جدول ۱: شاخص‌های آمار توصیفی نمونه در خصوص نرمال بودن

مؤلفه		آزمون کلوموگروف - اسمیرنف		ضرایب	
		آماره	p. سطح معناداری	چولگی	کشیدگی
مشارکت		0.108	0.200	0.49	0.76
اثربخشی و کارایی		0.155	0.118	0.44	0.01
ثبات سیاسی و مبارزه با فساد		0.326	0.000	0.62	0.80
دسترسی به اطلاعات		0.085	0.200	0.10	0.06
قانون‌مندی		0.149	0.131	0.52	0.88
عدالت اجتماعی		0.134	0.120	0.10	0.20
حکروایی خوب شهری		0.098	0.200	0.034	0.231

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

طبق نتایج جداول ۲ و ۳، میزان آماره t برای مفهوم حکروایی خوب شهری برابر $11/74$ - در سطح معناداری $p < 0/01$ به دست آمد، میزان میانگین شاخص مربوطه برابر $1/84$ بود که کمتر از سطح میانگین متوسط به دست آمد. همچنین میزان آماره t برای شاخص مشارکت ($12/25$ -) با میزان میانگین $1/84$ ، اثربخشی و کارایی ($6/58$ -) با میزان میانگین $2/09$ ، دسترسی به اطلاعات ($11/45$ -) با میزان میانگین $1/84$ ، قانون‌مندی ($13/28$ -) با میزان میانگین $1/81$ و عدالت اجتماعی دارای آماره تی $14/18$ - با میزان میانگین $1/57$ بود. نتایج در سطح معناداری $p < 0/01$ به دست آمد که مشخص شد میانگین شاخص‌های پژوهش از سطح میانگین متوسط کمتر است. بنابراین مفهوم حکروایی خوب در کلان‌شهر اهواز در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. بدترین وضعیت را می‌توان برای شاخص عدالت اجتماعی ذکر کرد که میانگین آن نسبت به سایر شاخص‌های پژوهش پایین‌تر است.

جدول ۲: آزمون T تک نمونه‌ای در خصوص حکروایی خوب شهری

ردیف	شاخص	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف معیار
۱	مشارکت	1.84	0.49	0.09
۲	اثربخشی و کارایی	2.09	0.72	0.13
۳	ثبات سیاسی و مبارزه با فساد	1.78	0.83	0.15
۴	دسترسی به اطلاعات	1.84	0.52	0.10
۵	قانون‌مندی	1.81	0.46	0.08
۶	عدالت اجتماعی	1.57	0.52	0.11
	بعد حکروایی خوب شهری	1.84	0.51	0.09

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

جدول ۳: وضعیت حکمروایی خوب شهری بر اساس آزمون T

وضعیت	۳= سطح آزمون					بعد	
	فاصله اطمینان ۹۵٪		p- سطح معناداری	آماره t	اختلاف میانگین		
	کران بالا	کران پایین					
نامطلوب	-0.97	-1.36	0.000	-12.25	-1.16	مشارکت	۱
نامطلوب	-0.62	-1.19	0.000	-6.58	-0.91	اثربخشی و کارایی	۲
نامطلوب	-0.95	-1.36	0.000	-11.45	-1.16	دسترسی به اطلاعات	۳
نامطلوب	-1.00	-1.37	0.000	-13.28	-1.19	قانون‌مندی	۴
نامطلوب	-1.22	-1.63	0.000	-14.18	-1.43	عدالت اجتماعی	۵
نامطلوب	-0.96	-1.36	0.000	-11.74	-1.16	بعد حکمروایی خوب شهری	

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۲

طبق نتایج جداول ۴ و ۵ شاخص ثبات سیاسی و مبارزه با فساد در وضعیت نامطلوب تر نسبت به شاخص اثربخشی و کارایی قرار داشته و نسبت به دیگر شاخص ها دارای وضعیتی مشابه آن ها می باشد. در این زمینه میزان آماره Z در مقایسه با شاخص اثربخشی و کارایی برابر ۳/۷۶- در سطح معناداری $p \leq 0.01$ به دست آمد. بنابراین بر اساس نتایج به دست آمده، شاخص ثبات سیاسی و مبارزه با فساد نیز در کلاتشهر اهواز در وضعیت نامطلوبی قرار دارد.

جدول ۴: آزمون ویلکاکسون در خصوص ارزیابی ثبات سیاسی و مبارزه با فساد با سایر ابعاد پژوهش

ثبات سیاسی		مشارکت		اثربخشی		دسترسی		قانونمندی		عدالت	
رتبه	نمونه	رتبه	نمونه	رتبه	نمونه	رتبه	نمونه	رتبه	نمونه	رتبه	نمونه
۷	۱۳/۷۹	۳	۱۱	۶	۱۴/۱۷	۷	۱۳/۶۴	۱۲	۱۹/۰۸		
۱۷	۱۱/۹۷	۲۴	۱۴/۴	۱۶	۱۰/۵	۱۵	۱۰/۵	۱۵	۹/۹۳		
۳		۰		۵		۵		۰			
۲۷		۲۷		۲۷		۲۷		۲۷			

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۲

جدول ۵: نتایج ارزیابی شاخص ثبات سیاسی و مبارزه با فساد با سایر شاخص های پژوهش

ثبات سیاسی	مشارکت	اثربخشی	دسترسی	قانونمندی	عدالت
آماره Z	-۱/۵۵	-۳/۷۶	-۱/۳۶	-۱/۰۱	-۰/۹۷
سطح معناداری	۰/۱۲۱	۰/۰۰۰	۰/۱۷۳	۰/۳۱۱	۰/۳۳۴
ارزیابی وضعیت	تقریباً مشابه	نامطلوب تر	تقریباً مشابه	تقریباً مشابه	تقریباً مشابه

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۲

نتیجه گیری

مرور تجارب مدیریت شهری در جهان و مخصوصا کشورهای توسعه یافته نشان می دهد که در دهه های اخیر سیستم مدیریتی از شکل مدرنیستی و پروژه محورانه و به عبارتی، حکومت شهری و اقتدارگرا به سمت درگیر ساختن مردم، بخش خصوصی و جامعه مدنی در برنامه ریزی و مدیریت شهری یعنی همان حکمروایی شهری تغییر شکل داده است. همچنین، با رشد و توسعه روزافزون شهرنشینی در دهه های اخیر کشورمان، اتخاذ رویکردی جدید برای رفع مشکلات و چالش ها با عنوان حکمروایی خوب شهری ضرورت می یابد. حرکت به سمت معیارهای حکمروایی خوب با هدف تضمین پایداری توسعه انسانی به عنوان یک الزام باید مورد توجه قرار گیرد. هدف از تحقیق حاضر، واکاوی مفهوم حکمروایی خوب شهری در کلانشهر اهواز بود. نتایج تحقیق نشان داد وضعیت حکمروایی خوب شهری در کلانشهر اهواز در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. کلانشهر اهواز نیازمند سیستم مدیریت شهری پویاتری است تا بتواند میزان اثرگذاری خود را در در زمینه حکمروایی خوب شهری افزایش دهد. بنابراین، مشارکت شهروندان در برنامه های مدیریت شهری کلانشهر اهواز اهمیت روزافزونی دارد. پیشنهادات تحقیق به شرح ذیل می باشد.

- تقویت تعامل بین بخش های خصوصی، عمومی و دولتی در شهر.
- شفاف سازی و اجرای طرح های شهری برای افزایش مشارکت مردم نهاد در امر مدیریت و برنامه ریزی مناطق.
- توزیع متناسب و عادلانه خدمات شهری در مناطق مختلف شهر.

Exploring the concept of good governance in the metropolis of Ahvaz

Introduction

Throughout the history of planning and policy-making, the shift in focus from government to governance has led to the acceptance of the role of all stakeholders in planning and decision-making. This type of interaction emphasizes the creation of spaces for dialogue, knowledge exchange, problem-based cooperation, and shared strategy between political and administrative elites and those affected by the outcomes of government. Although these spaces may not be inclusive and democratic, they are an arena for coalition building and bargaining between different elites from government, economy, and civil society (Aqarian et al., 1403: 52). A review of urban management experiences in the world, especially in developed countries, shows that in recent decades, the management system has changed from a modernist and project-oriented form, in other words, an authoritarian urban government, to involving the public, the private sector, and civil society in urban planning and management, that is, urban governance. Also, with the increasing growth and development of urbanization in recent decades in our country, it is necessary to adopt a new approach to solve problems and challenges called good urban governance (Khomjani et al., 1401: 80).

Research Method

The present article is applied in terms of purpose and is conducted using a descriptive-analytical method. Library and field studies were used to collect data. The research data are the result of a survey study in the metropolis of Ahvaz and its main tool is a questionnaire whose validity was confirmed by experts and experts. The reliability of the research was also confirmed by Cronbach's alpha coefficient, which was more than 70 for different parts of the questionnaire. The statistical population of the research is experts. Therefore, in this article, using documentary studies, indicators of good urban governance (approved by the United Nations and the World Bank) such as participation, effectiveness and efficiency, political stability and fight against corruption, access to information, legality and social justice; Based on snowball sampling technique, 27 experts were provided with the data. Data and information were analyzed using Kolmogorov-Smirnov, one-sample t-test, Wilcoxon, using SPSS software.

Data and Methods

Based on the findings from Table 1, the degree of skewness and skewness of some research indicators are in the numerical range (± 1). These results indicate the symmetry of the exponent and the mean as well as the normal distribution of the data in terms of description. The degree of skewness in the variable of good urban governance was 0.034. Also, its degree of skewness was 0.23. For the research indicators, the degree of skewness was in the numerical range of 0.1 to 0.62, which indicated the symmetry of the exponent and the mean. In this context, the degree of skewness was also in the numerical range of 0.06 to 0.88, which

indicates the data is skewed. The significance level of the Kolmogorov-Smirnov test was obtained for the indicators of participation (value: 0.2), effectiveness and efficiency (value: 0.118), access to information (value: 0.2), legality (value: 0.131), social justice (value: 0.12) and also the concept of urban governance (value: 0.2). The higher significance levels than 0.05 indicate the normality of the research indicators. Based on this test, the political stability and anti-corruption index had a significance level of 0.000, which was not normal. Therefore, based on the results obtained from the above tests, parametric tests will be used for normal indicators, and non-parametric tests will be used for the political stability and anti-corruption index in the evaluation of its status.

The t-statistic for the concept of good urban governance was -11.74 at a significance level of $p < 0.01$, the average value of the relevant index was 1.84, which was lower than the average level. Also, the t-statistic for the participation index (-12.25) with a mean of 1.84, effectiveness and efficiency (-6.58) with a mean of 2.09, access to information (-11.45) with a mean of 1.84, legality (-13.28) with a mean of 1.81, and social justice had a t-statistic of -14.18 with a mean of 1.57. The results were obtained at a significance level of $p < 0.01$, which indicated that the average of the research indicators was lower than the average level. Therefore, the concept of good governance in the metropolis of Ahvaz is in an unfavorable situation. The worst situation can be mentioned for the social justice index, whose mean is lower than other research indicators.

Conclusion

A review of urban management experiences in the world, especially in developed countries, shows that in recent decades, the management system has changed from a modernist and project-oriented form, in other words, an authoritarian urban government, to involving people, the private sector, and civil society in urban planning and management, namely urban governance. Also, with the increasing growth and development of urbanization in recent decades in our country, it is necessary to adopt a new approach to solve problems and challenges called good urban governance. Moving towards good governance standards with the aim of ensuring the sustainability of human development should be considered as a requirement. The purpose of the present study was to analyze the concept of good urban governance in the Ahvaz metropolis. The results of the study showed that the state of good urban governance in the Ahvaz metropolis is in an unfavorable situation. The Ahvaz metropolis needs a more dynamic urban management system in order to increase its effectiveness in the field of good urban governance. Therefore, citizen participation in the urban management programs of the Ahvaz metropolis is of increasing importance.

Keywords: Metropolis, Good Governance, Ahvaz.

منابع

۱. پورعنقا، عیسی، ظاهری، محمد، روستایی، شهرپور (۱۴۰۳). ارزیابی میزان تحقق‌پذیری حکمروایی خوب شهری در شهر ماکو. مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۱۵(۵۶)، ۸۸-۱۰۴.
۲. پیری، فاطمه، امانپور، سعید، مشکینی، ابوالفضل. (۱۴۰۱). تحلیل الگوی فضایی سرمایه‌گذاری مسکن از منظر اقتصاد سیاسی فضا مطالعه موردی: کلان‌شهر اهواز. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۱۲(۱)، ۳۴-۱۵.
۳. حاتمی‌نژاد، حسین، بهادری بهناز (۱۴۰۳). بررسی وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در بازآفرینی بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: محله نعمت‌آباد، منطقه ۱۹ تهران). آمایش فضا و ژئوماتیک، ۲۸ (۲): ۹۴-۶۸.
۴. حاتمی‌نژاد، حسین، همقدم، نوشا، کانونی، رضا. (۱۴۰۱). واکاوی مؤلفه‌های حکمروایی خوب شهری در ایجاد رضایتمندی سکونت با رویکرد آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: شهر رشت). نشریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۶(۸۱)، ۴۳-۶۱.
۵. خاتم، سعید، احمدی، سیدعباس، خاتم، مهناز. (۱۴۰۱). بررسی وضعیت حکمروایی خوب شهری در کلانشهر تهران. پژوهش‌های جغرافیای سیاسی، ۷(۲)، ۲۴-۱.
۶. خمجانی، شبناز، سرور، رحیم، امیرعضدی، طوبی، اربابی سبزواری، آزاده. (۱۴۰۱). تحلیل تطبیقی حکمروایی خوب شهری (مطالعه موردی: مناطق ۲ و ۱۰ شهر تهران). جغرافیا، ۲۰(۷۲)، ۹۴-۷۹.
۷. دانش‌فر، احسان، طبیبیان، منوچهر، معینی‌فر، مریم. (۱۴۰۱). بررسی و ارزیابی جایگاه مدیریت شهری در ایران بر اساس شاخص‌های حکمروایی خوب (نمونه مورد بررسی: شهر کرج). فصلنامه علمی برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۲(۴۵)، ۸۲-۶۷.
۸. درودی، محمد هادی، حاتمی‌نژاد، حسین، زنگنه شهرکی، سعید و پوراحمد، احمد (۱۴۰۲). تبیین نقش و جایگاه حکمروایی شهری در فرایند مداخله در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری (نمونه مورد مطالعه: شهر مشهد). جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۲۱(۲)، ۱۶۸-۱۴۱.
۹. زیاری، کرامت‌اله، حاتمی‌نژاد، حسین و شریفی، امیر (۱۴۰۳). آسیب‌شناسی مدیریت شهری شهر سمنان با رویکرد حکمروایی خوب. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۶(۳)، ۱۵-۱.
۱۰. سلیمی، مجتبی، زیاری، کرامت‌الله و پوراحمد، احمد (۱۴۰۲). بررسی شاخص‌های شهر هوشمند با نگاهی به حکمروایی مطلوب شهری (مطالعه موردی شهر بندرعباس). فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۱۳(ویژه‌نامه)، ۴۳۲-۴۱۷.
۱۱. صمیمیان، مهدی، کرکه‌آبادی، زینب و کامیابی، سعید (۱۴۰۳). نقش حکمروایی مطلوب شهری در توسعه کالبدی بافت‌های ناکارآمد میانی شهر سمنان. توسعه اجتماعی، ۱۸(۳)، ۱۰۲-۷۹.
۱۲. عاقریان، الهام، نباتی‌نژاد، مصطفی، ذاکری، علی (۱۴۰۳). ارائه الگویی برای حکمروایی شهری مبتنی بر مشارکت شهروندان، پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۲ (۱۳)، ۴۷-۶۸.
۱۳. فیروزی، محمدعلی، روستایی، شهرپور، کاملی‌فر، محمدجواد و ملکی، سعید (۱۳۹۹). شناخت و ارزیابی تأثیر مؤلفه‌های حکمروایی شهری از منظر رویکرد مدیریت دانش مطالعه‌ای در کلان‌شهر تبریز. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۱۰(۳۷)، ۹۰-۷۳.

۱۴. محقق پور، سیده یاسمن، زمانیان، روزبه، شیعه، عباس (۱۴۰۰). تدوین راهبردهای ارتقاء کیفیت فضاهای عمومی میدان امام حسین و پیاده راه ۱۷ شهرپور با تأکید بر رویکرد حکمروایی نوآورانه شهری، علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۵ (۲۳)، ۲۸۹-۲۶۹.

۱۵. محمدی ده چشمه، مصطفی، حاجی پور، نازنین. (۱۴۰۳). آینده پژوهی چالش های حکمروایی شهری در برابر تغییرات اقلیمی با تأکید بر بحران سیل (مطالعه موردی: کلانشهر اهواز). فصلنامه علمی برنامه ریزی منطقه ای، ۱۴ (۵۳)، ۸۰-۶۱.

۱۶. ملکی، سعید، آروین، محمود، بذرافکن، شهرام. (۱۳۹۷). بررسی نقش الگوی حکمروایی خوب شهری در تحقق شهر تاب آور (مطالعه موردی: شهر اهواز). دانش شهرسازی، ۲ (۴)، ۱۸-۱.

۱۷. ناظم رضوی، سید محمد، سعیدی رضوانی، نوید و رشتیان، سید محمد (۱۴۰۲). بررسی وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری و تأثیر آنها در بازآفرینی شهری (مورد مطالعه: بافت فرسوده شهر سمنان). برنامه ریزی فضایی، ۱۳ (۳)، ۱۰۷-۱۲۸.

۱۸. نظری، محمد، اعتمادی، کیانا و قاضی میرسعید، سید مجتبی (۱۴۰۳). ارزیابی سیستم مدیریت شهری شهر سمنان با رویکرد حکمروایی خوب شهری. برنامه ریزی توسعه کالبدی، ۱۱ (۲)، ۱۱۲-۸۹.

19. Bajracharya, B. & Khan, S. (2020). Urban governance in Australia: a case study of Brisbane City. In *New Urban Agenda in Asia-Pacific* (pp. 225-250). Springer, Singapore.

20. Chatwin, M., & Arku, G. (2019). Smart and Open Urban Governance in Africa. In *Smart Economy in Smart African Cities* (pp. 371-392). Springer, Singapore.

21. Corodescu-Roșca, E., Hamdouch, A., & Iațu, C. (2023). Innovation in urban governance and economic resilience. The case of two Romanian regional metropolises: Timișoara and Cluj Napoca. *Cities*, 132(1), 1-11.

22. Frantzeskaki, N. (2022). Bringing transition management to cities: Building skills for transformative urban governance. *Sustainability*, 14(2), 650.

23. Keser, L. (2023). Interdependence and Complementarity of a Multi-Dimensional Concept of Sustainable Development and the Integrated Approach to Urban Governance—Case Study City of Zagreb. *Sustainability Journal*. 15(12). 1-19.

24. Sheng, Y. K. (2010). Good urban governance in Southeast Asia. *Environment and Urbanization Asia*, 1(2), 131-147.